

Motion till riksdagen 2025/26:1950

av **Mattias Vepsä m.fl. (S)**

Reglering av hemlig politisk påverkan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett lagstadgat lobbyregister i enlighet med de principer som den parlamentariska insynskommittén föreslagit och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att fortsätta utreda och återkomma med skarpa förslag för att öka insyn och transparens när det kommer till politisk påverkan från företag och andra intressegrupper som inte är ideella föreningar eller civilsamhällesorganisationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

En stark demokrati bygger på öppenhet och förtroende. När inflytelserika aktörer kan påverka politiken i det fördolda skadas legitimiteten. Svenskarna har också börjat reagera: enligt Novus Demokratirapport 2025 upplever fyra av tio att demokratin är hotad – ofta för att de inte vet vem som har tillgång till makten.

I Sverige ser vi dagligen effekterna av hur marknadsiseringens negativa effekter slår mot olika välfärdsverksamheter. Det kan handla om hur HVB-hem säljs på Blocket eller drivs av gängkriminella, om hur friskolekoncerner för ut verksamhetspengar ur systemet för att investera i våffelstugor eller om förskolor som tvingar barnen att sätta mindre smör på mackan eller dela en banan på sju barn för att vinsterna ska maximeras. Det

handlar om vårdbolag som lurar regionerna och säger sig erbjuda kvalificerad vård men i verkligheten har man ägnat sig åt pinnjakt för att maxa ersättningarna samtidigt som vinsterna har kunnat finansiera ett lyxliv för ägarna. Denna utveckling har eldats på och cementerats genom aktiv lobbying och påverkanskampanjer från diverse lobbyföretag och branchorganisationer. Det folkliga stödet för vinstintresset i välfärden är dokumenterat lågt.

De senaste åren har dock flera läckor och avslöjanden i media visat att partier och politiker på olika nivåer i samhället låtit sig påverkas av tunga lobbyister och kapitalintressen. Detta skadar tilltron till demokratin och öppnar upp för att den med störst plånbok kan köpa sig fördelar i samhället.

Privatiseringen av välfärdsstaten har gett upphov till en växande lobbyism, som ämnar försvara de privata bolagens vinstnivåer i omsorgs- och utbildningssektorn. Denna utveckling skjuter fart, med bevisligen skadliga effekter på vårt politiska systems trovärdighet och integritet.

Vi har sett hur gränserna mellan politik och PR suddas ut:

- Statssekreterare och politiska tjänstemän har efter kort tid gått till lobby- och PR-byråer som driver frågor gentemot sina tidigare kollegor.
- Personer från PR-branschen har samtidigt tagit plats i regeringskansliet, i partiledningar och som nära rådgivare.
- Skolkoncerner och energibolag har kunnat leverera färdiga lagtexter och förslag direkt in i departementen.

Dessa exempel visar att det inte bara handlar om enskilda möten, utan om en systematisk pendelrörelse mellan makt och påverkan som ger vissa särintressen orimligt stort inflytande.

En av grundtankarna bakom svensk offentlighetsprincip är att insyn och öppenhet kan motverka korruption och stärka allmänhetens förtroende för demokratins funktionssätt. Den utgör fortfarande kärnan i svensk demokrati men det är tydligt att den behöver utvecklas. Sverige har hamnat på efterkälken. Till skillnad från medborgare i till exempel Irland, Kanada, Frankrike och Tyskland saknar svenskarna helt möjlighet att se vilka aktörer som försöker påverka våra folkvalda. Även i Finland har frågan om ökad lobbytransparens utretts.

För svenska politiker i Europa och i Sverige finns idag helt olika krav på insyn. För våra europaparlamentariker och vår EU-kommissionär kan medborgarna snabbt och

enkelt ta del av vilka lobbymöten dessa haft. För Sveriges regering är man istället utlämnad till att begära ut och gå igenom en stor mängd mejlkonversationer.

Under den socialdemokratiska regeringen 2014–2022 togs ett system med karantänsregler för politiker och höga politiska tjänstemän fram. Detta var ett steg i rätt riktning men mer kan göras för att öka transparensen i det politiska livet.

Ytterligare ett gott socialdemokratiskt exempel i närtid är Region Stockholm. Här har regionala regelverk införts och det är ju alldeles uppenbart att närheten mellan högers partier och lobbyisterna där har inneburit att vården utsatts för marknadsexperiment.

För att stärka demokratin föreslog den parlamentariska Insynskommittén (SOU 2025:52) ett modernt lobbyregister. Förslaget innebär att:

- Registreringsskyldighet gäller organisationer, företag och byråer som agerar för egen eller annans räkning i syfte att påverka politiska beslut.
- Rapporteringskrav tre gånger per år om vilka beslutsfattare man varit i kontakt med, i vilket ärende och hur kontakterna skett.
- Öppen digital databas som gör uppgifterna tillgängliga för allmänheten.
- Undantag för privatpersoner och vardagliga kontakter, så att vanliga medborgares yttrandefrihet inte inskränks.
- Sanktioner införs vid utebliven eller felaktig rapportering.

Vi välkomnar givetvis dessa förslag och ser fram emot att riksdagens ska komma vidare i dessa delar. Utöver detta måste arbetet att säkerställa demokratin och öka förtroendet för politiken utvecklas. Vi menar att förslagen från Insynskommittén är ett bra första steg och att vi kan fortsätta inspireras av hur andra länder arbetar.

För att ytterligare minska risken för dold påverkan krävs en bredare agenda och vi vill därför lyfta några förslag som skulle kunna omfatta riksdag, regering och myndigheter samt regioner och kommuner:

- Offentliggör möten – Statsråd, statssekreterare och generaldirektörer bör öppet redovisa alla möten med lobbyister.
- Inför karensregler – Det ska inte vara möjligt att gå direkt från regering eller riksdag till lobby- och PR-byråer.
- Stärk etik- och jävsregler – Både i riksdagen och i regeringskansliet måste granskningen skärpas.
- Inkludera kommuner och regioner – Många avgörande beslut tas lokalt. Ett framtida system bör stegvis omfatta även kommun- och regionpolitiken.

- Öka medborgarnas inflytande – Transparens måste kombineras med stöd för civilsamhälle och medborgardialog så att fler än de resursstarka rösterna hörs.

Det är dags komma vidare med förslaget om en lobbyistlagstiftning. Det är uppenbart att den här sortens möten kommer att fortsätta att hållas. Och när de inträffar ska vi som medborgare och skattebetalare få information om dem. Allt annat är odemokratiskt. För att säkerställa öppenhet och demokratisk kontroll över politiska processer är det avgörande att vi agerar mot denna form av lobbyism. Uppdaterade karantänsregler och introduktionen av ett lobbyistregister är två effektiva steg som ska tas för att förebygga denna utveckling och bevara demokratin.

Mattias Vepsä (S)

Anders Ygeman (S)

Markus Kallifatides (S)

Annika Strandhäll (S)

Lawen Redar (S)

Jytte Guteland (S)

Mirja Räihä (S)

Daniel Vencu Velasquez Castro (S)

Kadir Kasirga (S)